

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 22 (2021)
ISSN 1508-5430, s. 43-54
DOI:

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 22 (2021)
ISSN 1508-5430, pp. 43-54
DOI:

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

INTERWENCJA SIŁ ZBROJNYCH ORGANIZACJI UKŁADU O BEZPIECZEŃSTWIE ZBIOROWYM W KAZACHSTANIE I JEJ IMPLIKACJE DLA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

THE INTERVENTION OF THE ARMED FORCES OF THE COLLEC- TIVE SECURITY TREATY ORGANIZATION IN KAZAKHSTAN AND ITS IMPLICATIONS FOR STATE SECURITY

Marcin Mischczuk

Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach

Abstrakt. Celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie działań podjętych przez siły zbrojne Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) w Kazachstanie i ich konsekwencji dla bezpieczeństwa państwa. Autor w procesie opracowania artykułu wykorzystał metodę krytycznej analizy literatury. W trakcie realizacji procesu badawczego ustalono, iż interwencja wojskowa Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie spowodowana była brakiem zdolności instytucji państwa do przywrócenia porządku publicznego, którego załamanie nastąpiło w wyniku ogólnokrajowych protestów i zamieszek. OUBZ przeprowadziło interwencję wojskową, której głównym celem była ochrona kluczowej infrastruktury oraz wsparcie sił zbrojnych i policji Kazachstanu w procesie przywracania porządku publicznego. Interwencja sił zbrojnych OUBZ umożliwiła władzom państwa odzyskanie kontroli nad sytuacją bezpieczeństwa publicznego. Artykuł przedstawia bezpośrednie skutki interwencji OUBZ dla bezpieczeństwa państwa, jak i prognozę implikacji operacji wojskowej Organizacji dla bezpieczeństwa Kazachstanu w perspektywie długoterminowej.

Słowa kluczowe: Kazachstan, OUBZ, bezpieczeństwo państwa, Federacja Rosyjska, siły zbrojne
Abstract. The purpose of this article is to identify the actions taken by the armed forces of the Collective Security Treaty Organization (CSTO) in Kazakhstan and their consequences for the security of the state. The author in the process of elaboration of the article used the method of critical analysis of literature. During the research process it was found that the military intervention of the Collective Security Treaty Organization in Kazakhstan was caused by the inability of the state institutions to restore public order, the breakdown of which occurred as a result of nationwide protests and riots. The CSTO conducted

a military intervention, the main purpose of which was to protect key infrastructure and support the armed forces and police of Kazakhstan in the process of restoring public order. The intervention of the CSTO armed forces enabled the state authorities to regain control over the public security situation. The article presents the direct effects of the CSTO intervention on state security, as well as a forecast of the implications of the CSTO operation for Kazakhstan's security in the longer term.

Keywords: Kazakhstan, CSTO, state security, Russian Federation, armed forces

Wprowadzenie

Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) jest systemem bezpieczeństwa regionalnego, ponieważ jako organizacja międzynarodowa o charakterze polityczno-wojskowym, stanowi także sojusz militarny, który tworzą państwa byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR), z wiodącą pozycją Federacji Rosyjskiej (FR). Obecnie organizację tworzą: Federacja Rosyjska, Armenia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan i Tadżykistan. Podstawą formalną funkcjonowania OUBZ jest Układ o Bezpieczeństwie Zbiorowym z roku 1992. Istotą sojuszu jest kolektywna obrona państw członkowskich w przypadku agresji zewnętrznej oraz realizacja wspólnej polityki w zakresie bezpieczeństwa i współpraca wojskowa. Główne cele statutowe OUBZ to: utrzymywanie pokoju i kształtowanie bezpieczeństwa międzynarodowego, współpraca państw członkowskich w ramach kolektywnej obrony oraz współpraca z krajami partnerskimi w obszarze utrzymywania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego (Tutak 2018, pp. 103-105).

Podstawę siły militarnej OUBZ stanowią siły zbrojne Federacji Rosyjskiej. Najważniejszym organem w strukturze sojuszu jest Rada Bezpieczeństwa Zbiorowego, w której zasiadają prezydenci państw członkowskich. Potencjał wojskowy Organizacji tworzy ponad 1 250 000 żołnierzy, z czego 80 procent to żołnierze sił zbrojnych FR (Karimov 2021). OUBZ należy rozumieć jako narzędzie służące do reintegracji byłych republik ZSRR w wymiarze politycznym i wojskowym. Ocena działań Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej w okresie ostatniej dekady wskazuje na dążenie państwa do rewizji pozimnowojennego porządku międzynarodowego i rozszerzenie strefy wpływów (Banasik 2020, p. 5). Zainteresowanie Federacji Rosyjskiej utrzymaniem kontroli nad byłymi republikami ZSRR jest wypadkową prowadzonej przez władze państwa polityki zagranicznej, której jeden z celów to uzyskanie i utrzymanie wpływów w „bliskiej zagranicy”, rozumianej jako państwa byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (Tutak 2018, p. 100). Obszar tych państw FR może wykorzystać w przyszłości do stworzenia szerokiej strefy buforowej. Interwencja OUBZ była pierwszym przypadkiem operacyjnego użycia sił zbrojnych sojuszu, dlatego przebieg operacji militarnej w Kazachstanie może budzić szczególne zainteresowanie w kontekście możliwości przyszłego zaangażowania sił zbrojnych OUBZ do realizacji zadań w perymetrze strategicznym FR, a w szczególności na terytorium byłych republik sowieckich. Ponadto, ocena zdolności i działań OUBZ w Kazachstanie wydaje się problemem istotnym z uwagi

na zagrożenia militarne, które mogą być generowane przez FR w przyszłości również wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Analiza dostępnej literatury pozwala na stwierdzenie, iż wiedza dotycząca interwencji sił zbrojnych Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie jest ograniczona. Co prawda istnieją opracowania i publikacje, traktujące o operacji wojskowej OUBZ w Kazachstanie, jednak nie mają one charakteru opracowań naukowych. Należy podkreślić wyraźny brak kompleksowych opracowań dotyczących interwencji wojskowej OUBZ w Kazachstanie, które dostarczyłyby wiedzy na temat przyczyn i przebiegu interwencji sił zbrojnych OUBZ oraz jej skutków dla bezpieczeństwa państwa. Dostępne źródła nie zawierają wiedzy dotyczącej prognozowanych skutków interwencji OUBZ dla bezpieczeństwa Kazachstanu w perspektywie długoterminowej. Analiza dostępnej literatury opiera się na publikacjach internetowych oraz źródłach pierwotnych, takich jak dokumenty normatywne oraz komunikaty prasowe Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym.

Kwerenda literatury i źródeł internetowych ujawniła braki w systemie istniejącej wiedzy. W związku z powyższym, kierując się potrzebą badań, sformułowano główne pytanie badawcze, które brzmi następująco: Jakie działania podjęły siły zbrojne Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym podczas interwencji w Kazachstanie i jakie przyniosły one skutki dla bezpieczeństwa państwa? Uzyskanie odpowiedzi na tak postawione pytanie wymagało rozwiązania następujących pytań szczegółowych:

1. Jakie były przyczyny interwencji sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie?
2. Jaki był przebieg interwencji sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie?
3. Jakie dostrzega się skutki interwencji sił zbrojnych OUBZ dla bezpieczeństwa Kazachstanu?

Cel badań został sformułowany w sposób następujący: Zidentyfikowanie działań podjętych przez siły zbrojne Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie i ich konsekwencji dla bezpieczeństwa państwa.

Przyczyny Interwencji sił zbrojnych Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie

Bezpośrednią przyczyną interwencji wojskowej OUBZ w Kazachstanie było załamanie sytuacji bezpieczeństwa publicznego państwa w związku z eskalacją protestów i ogólnokrajowych zamieszek. Protesty w Kazachstanie rozpoczęły się 2 stycznia 2022 roku i ich powodem była drastyczna podwyżka cen gazu LPG, która zwiększyła cenę najbardziej popularnego w Kazachstanie paliwa samochodowego o 100 procent w stosunku do roku 2021. Pierwsze protesty miały miejsce na zachodzie kraju, w miejscowości Żangaözen, rozszerzając się najpierw na cały Obwód Mangystauski, a następnie obejmując cały kraj. Wraz z rozprzestrzenieniem się

zamieszek i protestów, ewoluowały również postulaty obywateli. Protestujący oprócz żądań związanych z kwestiami gospodarczymi, apelowali o dymisję władz państwa i odsunięcie od polityki Przewodniczącego Rady Bezpieczeństwa Kazachstanu, Nursułtana Nazarbajewa. N. Nazarbajew to lider największej partii politycznej w Kazachstanie „Nur Otan”, pierwszy Prezydent Kazachstanu, były Premier Kazachskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Sprawował urząd prezydenta przez 29 lat, do 20 marca 2019 roku. Uhonorowany tytułem „Elbasy”, przywódcy narodu w 2010 roku. Uważa się, iż pomimo rezygnacji z urzędu Prezydenta Kazachstanu, pozostaje faktycznym liderem politycznym, od którego zależy podejmowanie strategicznych decyzji na szczeblu kraju (Auyezov 2019).

W kolejnych dniach od wybuchu protestów, doszło do eskalacji przemocy. Protestujący ścierali się z policją, doszło do ataków na budynki władz państwowych i komisariaty policji, miały również miejsce akty wandalizmu i niszczenia obiektów użyteczności publicznej. W dniu 4 stycznia 2022 roku, w stolicy kraju, mieście Nur-Sułtan oraz w mieście Ałmaty i innych stolicach obwodów Kazachstanu odbyły się potężne manifestacje, w których brało udział łącznie kilkadziesiąt tysięcy obywateli. Podczas protestów i zamieszek obserwowano przypadki odmowy wykonywania rozkazów przez funkcjonariuszy kazachskiej policji czy przyłączania się przedstawicieli instytucji ochrony porządku publicznego do protestujących obywateli (Strachota 2022). W sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Prezydent Kazachstanu Kasym-Żomart Tokajew zapowiedział przywrócenie ubiegłorocznych cen paliwa, jednak protesty i zamieszki na obszarze kraju nie ustały. Protestujący domagali się dymisji rządu, wobec czego premier Askar Mamin podał rząd do dymisji, którą Prezydent Kazachstanu przyjął w dniu 5 stycznia 2022 roku, powołując Alikhana Smailova na czasowo pełniącego obowiązki Premiera Kazachstanu (Walker 2022a).

W dniu 5 stycznia 2022 roku nastąpiła kulminacja zamieszek w miejscowości Ałmaty, gdzie protestujący podpalili siedzibę burmistrza miasta, zrabowali broń z magazynów i zablokowali ruch na międzynarodowym porcie lotniczym. Podczas wymiany ognia na lotnisku, dwóch żołnierzy sił zbrojnych Kazachstanu poniosło śmierć. Minister Spraw Wewnętrznych Kazachstanu poinformował, że w wyniku protestów, około 2300 ludzi zostało aresztowanych, natomiast kilkadziesiąt osób poniosło śmierć. Po stronie kazachstańskiej policji i sił zbrojnych osiemnastu funkcjonariuszy zginęło, natomiast 750 osób zostało rannych. W dniu 5 stycznia 2022 roku, Prezydent ogłosił wprowadzenie stanu wyjątkowego oraz godziny policyjnej w mieście Ałmaty oraz w Obwodzie Mangystauskim (Walker 2022b). Ostateczna liczba ofiar wyniosła według Prokuratury Generalnej Państwa 225 osób, a ponad 2600 obywateli wymagało hospitalizacji w wyniku odniesionych ran (Putz 2022).

Działania rządu Kazachstanu w celu przywrócenia porządku publicznego na terenie kraju obejmowały wykorzystanie w procesie tłumienia zamieszek sił zbrojnych, sił specjalnych i policji. Należy podkreślić, iż władze Kazachstanu podjęły radykalną decyzję o użyciu broni palnej wobec protestujących (Ibidem). Można

to interpretować jako sygnał, iż instytucje państwa odpowiedzialne za utrzymanie porządku publicznego nie posiadały sił, środków oraz zdolności do utrzymania bezpieczeństwa za pomocą metod mieszczących się w kategorii dopuszczalnych środków przymusu podczas realizacji zadań porządkowych. Fakt otwarcia ognia do obywateli na ulicach przez przedstawicieli organów państwa jest drastycznym przykładem brutalności, z jaką władze Kazachstanu podejmowały działania wobec protestujących. Przypuszcza się, iż zastosowanie przemocy zbrojnej wobec obywateli spowodowało sytuację, w której władze państwa nie posiadały już bardziej dotkliwych środków, jakie można było wykorzystać do utrzymania porządku publicznego na terytorium kraju. W związku z tym, władze państwa podejmując decyzję o zwróceniu się o wsparcie do OUBZ, liczyły na to, iż obecność sił zbrojnych Organizacji, czyli *de facto* sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej zadziała odstraszająco wobec protestujących obywateli.

Należy stwierdzić, iż działania sił zbrojnych i policji Kazachstanu wobec protestujących nie doprowadziły do przywrócenia bezpieczeństwa publicznego. Siły zbrojne i policja Kazachstanu do momentu interwencji wojskowej OUBZ musiały łączyć zadania ochrony kluczowej infrastruktury oraz tłumienia zamieszek. Powodowało to sytuację, w której działania instytucji utrzymania porządku publicznego okazywały się dalece nieskuteczne wobec eskalacji protestów na ulicach miast Kazachstanu. W rezultacie braku zdolności sił zbrojnych oraz instytucji ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego do przywrócenia porządku publicznego w Kazachstanie, Prezydent K. Tokajew zwrócił się w dniu 5 stycznia o pomoc do Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym. Celem interwencji miało być wsparcie przez siły zbrojne OUBZ kazachstańskich sił zbrojnych oraz policji, w celu przywrócenia porządku publicznego na terenie kraju (Walker 2022c).

Głównym zadaniem kontyngentu wojskowego OUBZ w Kazachstanie było przywrócenie stabilizacji sytuacji bezpieczeństwa publicznego i ochrona kluczowej infrastruktury. Władze kraju usprawiedliwiały konieczność przeprowadzenia zewnętrznej interwencji zbrojnej faktem, iż destabilizacja środowiska bezpieczeństwa Kazachstanu spowodowana jest działalnością terrorystyczną, natomiast ogólnopństwowe protesty są przygotowane i sterowane przez źródła zewnętrzne, posiadające powiązania z Narodowym Komitetem Bezpieczeństwa (NKB) Kazachstanu (Strachota 2022). Argument ten miał podkreślić, iż niepowodzenie państwowych instytucji w procesie stabilizowania sytuacji bezpieczeństwa publicznego nie jest wynikiem ich nieskuteczności, a spowodowane wewnętrzną dywersją w szeregach NKB. W związku z powyższym, zakładany przez władze Kazachstanu charakter interwencji zbrojnej OUBZ polegał na przeprowadzeniu stabilizacyjnej operacji antyterrorystycznej (Rodionow i Trevelyan 2022). Władze OUBZ klasyfikowały interwencję OUBZ w Kazachstanie jako operację utrzymania pokoju, natomiast kontyngent sił zbrojnych Organizacji w Kazachstanie określano mianem sił pokojowych (CSTO 2022b).

Przebieg interwencji sił zbrojnych Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie

Podstawą formalną do przeprowadzenia interwencji militarnej Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym w Kazachstanie był artykuł czwarty Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym, w myśl którego jakikolwiek akt agresji lub przemocy zbrojnej wobec jednego z państw członkowskich Organizacji, prowadzący do zagrożenia bezpieczeństwu, stabilności i integralności państwa zostanie uznany za agresję wobec wszystkich krajów członkowskich OUBZ. W związku tym, wszystkie pozostałe państwa, na wniosek władz kraju doświadczającego agresji, zobligowane są do niezwłocznego udzielenia niezbędnej pomocy, w tym pomocy wojskowej, jak również do zapewnienia wsparcia za pomocą dostępnych im środków, zgodnie z prawem do obrony zbiorowej na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych (Traktat o Bezpieczeństwie Kolektywnym 1992). Interwencja OUBZ w Kazachstanie była pierwszym przypadkiem użycia sił zbrojnych OUBZ w działaniach ekspedycyjnych. Dwukrotnie Organizacja odmówiła użycia sił zbrojnych na terenie państw członkowskich OUBZ - w 2010 roku w Kirgistanie, podczas masowych zamieszek na tle etnicznym oraz w Armenii w 2021 roku, kiedy Azerbejdżan dopuszczał się naruszeń integralności granicy państwa (Kucera 2022).

Proces implementacji sił zbrojnych OUBZ na terytorium Kazachstanu rozpoczął się 6 stycznia 2022 roku, natomiast uznaje się, iż liczebność kontyngentu sił zbrojnych OUBZ skierowanego do Kazachstanu, w zależności od źródeł oscylowała między 2000 – 3600 żołnierzy. Większość żołnierzy OUBZ została skierowana do dwóch miast, Nur-Sułtan oraz Ałmaty. Część sił oddelegowano do Obwodu Ałmackiego oraz do Bajkonuru, gdzie mieści się rosyjski kosmodrom. Dowództwo operacji zostało zorganizowane na terenie budynków akademii wojskowej w Ałmaty (CSTO 2022a). Interwencja opierała się wykorzystaniu w czasie operacji Kolektywnych Sił Szybkiego Reagowania OUBZ (CSTO 2019). Do Kazachstanu oprócz żołnierzy Federacji Rosyjskiej, zostali skierowani żołnierze sił zbrojnych Białorusi, Armenii, Kirgistanu i Tadżykistanu. Szacuje się, iż około 75 procent całości kontyngentu stanowili żołnierze armii FR. Żołnierze zostali przetransportowani do Kazachstanu drogą powietrzną przy użyciu samolotów Il-76 oraz An-124. Proces przygotowania, przerzutu oraz osiągnięcia gotowości do realizacji zadań w Kazachstanie zajęł siłom zbrojnym Organizacji mniej niż 72 godziny, natomiast pierwsze pododdziały OUBZ znalazły się na pokładzie statków powietrznych w drodze do Kazachstanu po upływie kilkunastu godzin od decyzji o rozpoczęciu operacji (CSTO 2022b). Federacja Rosyjska skierowała do Kazachstanu żołnierzy 98 Gwardyjskiej Dywizji Powietrznodesantowej, 31 Samodzielnej Gwardyjskiej Brygady Powietrznodesantowej oraz 45 Samodzielnej Brygady Specjalnego Przeznaczenia. Siły zbrojne Białorusi przeznaczyły do realizacji zadań w Kazachstanie spadochroniarzy z 103 Samodzielnej Gwardyjskiej Brygady Powietrznodesantowej, natomiast wkład sił zbrojnych

Armenii tworzyli żołnierze 12 Brygady Sił Pokojowych. Kirgistan skierował do Kazachstanu żołnierzy 25 Brygady Sił Specjalnych, a Tadżykistan spadochroniarzy z 7 Brygady Powietrznodesantowej. Dowodzenie operacją powierzono doświadczonemu Dowódcy Wojsk Powietrznodesantowych FR, generałowi Andriejowi Sierdiukow. Po wylądowaniu na terytorium Kazachstanu, żołnierze sił zbrojnych OUBZ zostali skierowani do realizacji zadań związanych z ochroną kluczowej infrastruktury militarnej, państwowej i gospodarczej. Pomimo deklaracji władz OUBZ, iż mandat sił zbrojnych Organizacji podczas realizacji zadań w Kazachstanie ogranicza się jedynie do wsparcia ochrony kluczowej infrastruktury państwowej (Dyner 2022), to można przypuszczać, iż siły zbrojne OUBZ wspierały również działania kazachskich sił zbrojnych i policji w ramach tłumienia zamieszek (Szczęsny 2022).

Uważa się, iż kluczową rolę żołnierze OUBZ odegrali w procesie odbicia lotniska w Ałmatach, wspólnie z siłami zbrojnymi Kazachstanu. W dniu 7 stycznia 2022 roku w wyniku połączonej operacji odzyskano kontrolę nad międzynarodowym portem lotniczym, który dwa dni wcześniej został opanowany przez protestujących (Reevel 2022). Żołnierze OUBZ objęli ochroną również kluczowy dla rosyjskiego programu kosmicznego Kosmodrom Bajkonur (Wall 2022). Przejęcie zadań związanych z ochroną infrastruktury umożliwiło uzyskanie swobody manewru przez kazachskie siły zbrojne i formacje policyjne. W związku z tym, siły zbrojne i policja Kazachstanu mogły skoncentrować siły i środki do realizacji zadań ukierunkowanych na przywracanie porządku publicznego. Poza infrastrukturą o znaczeniu strategicznym, żołnierze OUBZ chronili również elektrownie, infrastrukturę administracji publicznej, wojskowe magazyny uzbrojenia oraz siedziby mediów. Władze Kazachstanu przy wsparciu sił zbrojnych OUBZ doprowadziły do deeskalacji protestów i ich zakończenia. W związku z powyższym, w dniu 13 stycznia 2022 roku Sekretarz Generalny OUBZ oświadczył, iż wszystkie cele w ramach operacji pokojowej w Kazachstanie zostały zrealizowane. Należy przez to rozumieć skuteczną ochronę kluczowej infrastruktury państwa oraz wsparcie w realizacji zadań sił zbrojnych i policji Kazachstanu. Władze państwa potwierdziły, iż sytuacja bezpieczeństwa na terenie Kazachstanu uległa stabilizacji. Rozpoczęto proces stopniowej redukcji zaangażowania sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie i przekazywania odpowiedzialności za ochronę kluczowej infrastruktury siłom zbrojnym i policji Kazachstanu. Proces wycofania sił zbrojnych OUBZ z Kazachstanu zakończył się w dniu 19 stycznia 2022 roku (Kumenov 2022).

Skutki interwencji sił zbrojnych Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym dla bezpieczeństwa państwa

Operacja sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie przyczyniła się do szybkiego zakończenia protestów przez instytucje państwa. Analiza przebiegu interwencji OUBZ w Kazachstanie pozwala przypuszczać, iż implementacja kontyngentu

międzynarodowych sił zbrojnych była decydującym elementem, który umożliwił kazachskim organom porządku publicznego i siłom zbrojnym zakończenie ogólnopaństwowych zamieszek. Przypuszcza się, iż sama obecność sił zbrojnych OUBZ ograniczyła chęci protestujących do prowadzenia dalszej walki wobec władz państwa. Implementacja sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie pozwoliła na zwiększenie możliwości sił zbrojnych i policyjnych Kazachstanu w zakresie przywracanie porządku publicznego (Dyner 2022).

Pośrednim skutkiem interwencji OUBZ w Kazachstanie może być zakotwiczenie wpływów Federacji Rosyjskiej na terenie państwa w przyszłości i stopniowy proces uzależnienia bezpieczeństwa Kazachstanu od celów strategicznych FR. Uważa się ponadto, iż zaangażowanie sił zbrojnych OUBZ może skutkować osłabieniem pozycji międzynarodowej państwa, ponieważ dzięki interwencji zbrojnej i wsparciu władz Kazachstanu, Federacja Rosyjska w ramach rewanżu może dążyć do kształtowania polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa, tak, by rozszerzyć strefę wpływów politycznych, ekonomicznych i wojskowych. Interwencja wojskowa OUBZ była demonstracją dominacji Federacji Rosyjskiej w swoim bezpośrednim perymetrze strategicznym, i w momencie, kiedy w Kazachstanie dojdzie do ponownego kryzysu bezpieczeństwa, to działania Kremla mogą przybrać bardziej zdecydowaną reakcję. Należy pamiętać, iż w Kazachstanie istnieje mniejszość rosyjska, która stanowi około 20 procent całości populacji (Abenova i Rakhmetova 2013). Analiza zaangażowania Federacji Rosyjskiej w konflikcie na Ukrainie w roku 2014 pozwala przypuszczać, iż sytuacja ludności rosyjskiej w Kazachstanie może zostać w przyszłości wykorzystana jako pretekst do interwencji FR w byłej republice, bądź dążeń do aneksji części terytorium Kazachstanu, jeśli interesy narodowe i cele strategiczne FR będą tego wymagać (Strachota 2022).

Interwencja OUBZ stworzyła dogodne warunki do realizacji przez prezydenta Kazachstanu zmiany obsady personalnej kierownictwa resortów siłowych państwa. Odwołano Ministra Obrony, Murata Bektanova oraz Szefa Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego, Karyma Maksymowa. Uważa się, iż dokonanie nagłej zmiany na tak kluczowych stanowiskach w kontekście bezpieczeństwa państwa było uwarunkowane obecnością międzynarodowych sił zbrojnych, które w przypadku ewentualnego sprzeciwu polityków kazachskich bądź buntu w szeregach sił zbrojnych i policji mogłyby stanąć po stronie prezydenta Kazachstanu. Pozwala to stwierdzić, iż interwencja OUBZ stanowiła *kordon bezpieczeństwa* dla Prezydenta Kazachstanu i umożliwiła podjęcie decyzji, które musiały być z góry zaakceptowane (Dyner 2022). Zaangażowanie sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie stanowi wyraźny sygnał dla przeciwników politycznych Prezydenta K. Tokajewa oraz państw zewnętrznych, że każda forma zagrożenia ustalonego porządku i suwerenności państwa będzie prowadzić do zaangażowania w konflikt sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Uważa się, iż może to stanowić potężną wartość odstraszącą wobec przyszłych prób zagrożenia bezpieczeństwa państwa (Strachota 2022).

Uważa się, iż interwencja sił zbrojnych OUBZ w Kazachstanie może mieć również negatywne skutki dla bezpieczeństwa ekonomicznego Kazachstanu, najpotężniejszego ekonomicznie państwa Azji Centralnej. Udział sił zbrojnych OUBZ pod egidą Federacji Rosyjskiej w stabilizowaniu sytuacji bezpieczeństwa publicznego może być sygnałem wyraźnego zbliżenia się Federacji Rosyjskiej i Kazachstanu. W związku z powyższym, stosunki gospodarcze z głównym odbiorcą kazachstańskiego eksportu, Chińską Republiką Ludową mogą ulec rozluźnieniu. Zacieśnienie relacji rosyjsko-kazachskich może prowadzić do zakończenia współpracy między *Państwem Środka* i Kazachstanem, który jest obecnie istotnym elementem w chińskiej inicjatywie „Pasa i Szlaku”. Jest to rozpoczęty w 2013 roku z inicjatywy Prezydenta Xi Jinpinga projekt utworzenia lądowej trasy handlowo-transportowej wewnątrz Chin oraz między Państwem Środka a Europą, Azją i Afryką (Łopacińska 2017). Píwot Kazachstanu w kierunku Federacji Rosyjskiej, dokonany dobrowolnie lub będący wyrazem konieczności, może doprowadzić do załamania stabilności ekonomicznej państwa spowodowanej ograniczeniem dostępności rynków zbytu (Hedenskog i von Essen 2022).

Podsumowanie

W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, iż interwencja militarna OUBZ w Kazachstanie spowodowana była kryzysem bezpieczeństwa publicznego państwa, wywołanego ogólnokrajowymi protestami. Władze kraju nie były zdolne do samodzielnego przywrócenia porządku publicznego za pomocą instytucji i organów bezpieczeństwa państwa, wobec czego podjęto decyzję o konieczności interwencji międzynarodowych sił zbrojnych OUBZ. Zaangażowanie OUBZ w Kazachstanie było przykładem kolektywnej obrony w sytuacji zagrożenie bezpieczeństwa wewnętrznego jednego z państw członkowskich Organizacji. Retoryka Sekretarza Generalnego OUBZ oraz wypowiedzi władz Kazachstanu pozwalają na stwierdzenie, iż interwencja zbrojna międzynarodowych sił zbrojnych w Kazachstanie traktowana była jako operacja pokojowa.

Siły zbrojne OUBZ w ramach operacji w Kazachstanie przejęły zadania kazachskich sił zbrojnych i policji w zakresie ochrony kluczowych obiektów infrastruktury. Dzięki temu, wojsko i policja Kazachstanu skoncentrowały swój wysiłek na działaniach w zakresie przywrócenia porządku publicznego. Zdaniem autora, działania sił zbrojnych OUBZ miały przede wszystkim wymiar psychologiczny. Pokazały, iż Federacja Rosyjska będzie reagować na przypadki naruszeń miru wewnętrznego w państwach leżących w jej bezpośrednim perymetrze. Pojawienie się w Kazachstanie sił zbrojnych OUBZ doprowadziło do załamania morale protestujących, zniechęcenia do dalszych wystąpień przeciw władzom państwa i w konsekwencji umożliwiło przywrócenie porządku publicznego na terenie kraju. Ocena przebiegu

interwencji wojskowej wskazuje, iż krótki czas, jakiego potrzebowały siły zbrojne OUBZ do osiągnięcia gotowości do podjęcia działań w Kazachstanie stanowi o zdolności sił zbrojnych Organizacji do realizacji potencjalnych działań ekspedycyjnych w przyszłości. Operacja w Kazachstanie była pierwszym przypadkiem użycia sił zbrojnych OUBZ w działaniach operacyjnych, wobec czego można przypuszczać, iż był to praktyczny test zdolności operacyjnych i interoperacyjności sił zbrojnych OUBZ. Należy zatem przypuszczać, iż OUBZ próbuje dowieść swojej skuteczności w działaniach ekspedycyjnych na arenie międzynarodowej. Wydaje się, iż w sytuacji wzmożonych napięć na granicy rosyjsko-ukraińskiej, operacja OUBZ w Kazachstanie może być odbierana jako demonstracja siły FR w swoim bezpośrednim otoczeniu.

Interwencja podmiotu zewnętrznego w suwerennym Kazachstanie osłabiła pozycję państwa na arenie międzynarodowej. Wobec powyższego, można spodziewać się, iż Federacja Rosyjska może intensyfikować kształtowanie polityki wewnętrznej Kazachstanu, a także stosunków gospodarczych – co w przypadku zasobnego w surowce kraju ma szczególne znaczenie. Sekretarz Generalny OUBZ podczas swoich wypowiedzi, w związku z interwencją militarną OUBZ podkreślał, iż obywatele Kazachstanu wspierali siły zbrojne Organizacji i byli wdzięczni za ich działalność na terenie państwa. Retoryka Stanisława Zasa wskazuje, iż Federacja Rosyjska w przyszłości może starać się wykorzystać prorosyjską narrację i obecność licznej mniejszości rosyjskiej w Kazachstanie w procesie stopniowego zacieśniania relacji z byłą republiką lub nawet całkowitego uzależnienia Kazachstanu od FR.

Konkludując, należy przypuszczać, iż interwencja OUBZ w Kazachstanie może być pośrednio odbierana jako element presji Federacji Rosyjskiej wobec Sojuszu Północnoatlantyckiego i państw Europy Zachodniej. Można przypuszczać, iż proces zwiększania możliwości operacyjnych sił zbrojnych OUBZ i projekcja siły w „bliskiej zagranicy” mogą być odpowiedzią FR na dążenia integracyjne Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim oraz obecnością NATO na wschodniej flance Sojuszu. Uważa się zatem, iż analiza i ocena działalności OUBZ powinna być obiektem dalszych rozważań naukowych wobec imperialnej polityki Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej, z uwagi na fakt, iż interwencja wojskowa OUBZ w Kazachstanie może stać się modelem dla przyszłych działań ekspedycyjnych sił zbrojnych FR.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Abenova, K., Rakhmetova R., 2013. *Economic Mechanisms of the Demographic Policy of Kazakhstan*. *Procedia Economics and Finance*, nr 5.
- [2] Auyezov, O., 2019. *Kazakhstan's leader Nazarbayev resigns after three decades in power* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.reuters.com/article/us-kazakhstan-president/president-of-kazakhstan-nursultan-nazarbayev-resigns-idUSKCN1R01N1> [dostęp: 24.01.2022].
- [3] Banasik, M., 2020. *Bezpieczeństwo Europy Środkowo-Wschodniej w aspekcie zagrożeń płynących z Federacji Rosyjskiej*. *Środkoeuropejskie Studia Polityczne*, nr 2.

- [4] Bisenov, N., Walker, S., 2022. *Russian paratroopers arrive in Kazakhstan as unrest continues* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/06/shots-heard-in-kazakhstan-as-protests-enter-third-day> [dostęp: 27.01.2022].
- [5] CSTO, 1992. *Collective Security Treaty, dated May 15, 1992* [online]. Dostępne pod adresem: https://en.odkb-csto.org/documents/documents/dogovor_o_kollektivnoy_bezopasnosti/ [dostęp: 28.01.2022 r.].
- [6] CSTO, 2019. *Collective Rapid Reaction forces of the CSTO* [online]. Dostępne pod adresem: <https://jscsto.odkb-csto.org/en/voennaya-sostavlyauschaya-odkb/ksorodkb.php> [dostęp: 29.01.2022].
- [7] CSTO, 2022. *In Almaty, the CSTO Secretary General Stanislav Zas spoke at the ceremony of completion of a peacekeeping operation on the territory of the Republic of Kazakhstan* [online]. Dostępne pod adresem: https://en.odkb-csto.org/news/news_odkb/generalny-sekretar-odkb-stanislav-zas-v-almaty-vystupil-na-tseremonii-zaversheniya-mirotvorcheskoy-/#loaded [dostęp: 28.01.2022].
- [8] CSTO, 2022. *On January 10, an extraordinary session of the CSTO Collective Security Council was held via videoconferencing. The discussion focused on the situation in the Republic of Kazakhstan and measures to normalize the situation in the country* [online]. Dostępne pod adresem: https://en.odkb-csto.org/news/news_odkb/10-yanvarya-v-formate-videokonferentsii-sostoitsyazasedanie-soveta-kollektivnoy-bezopasnosti-odkb-p/#loaded [dostęp: 29.01.2022].
- [9] Dwyer, A. M., 2022. *Operacja OUBZ w Kazachstanie* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-oubz-w-kazachstanie> [dostęp: 29.01.2022 r.].
- [10] Hedenskog, J., von Essen H., 2022. *Russia's CSTO Intervention in Kazakhstan: Motives, Risks and Consequences* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.ui.se/forskning/centrum-for-osteuropastudier/sceeus-commentary/russias-csto-intervention-in-kazakhstan-motives-risks-and-consequences/> [dostęp: 30.01.2022].
- [11] Karimov, N., 2021. *Effectiveness of the CSTO in the context of the changing regional security system* [online]. Dostępne pod adresem: <https://cabar.asia/en/effectiveness-of-the-csto-in-the-context-of-the-changing-regional-security-system> [dostęp: 24.01.2022].
- [12] Kucera J., 2022. *CSTO agrees to intervene in Kazakhstan unrest* [online]. Dostępne pod adresem: <https://eurasianet.org/csto-agrees-to-intervene-in-kazakhstan-unrest> [dostęp: 28.01.2022].
- [13] Kumenov, A., 2022. *CSTO begins to withdraw from Kazakhstan* [online]. Dostępne pod adresem: <https://eurasianet.org/csto-begins-to-withdraw-from-kazakhstan> [dostęp: 30.01.2022 r.].
- [14] Łopacińska, K., 2017. *One Belt One Road jako wyraz globalnej ekspansji Chin*. Marketing i Zarządzanie, nr 1 (47).
- [15] Putz, C., 2022. *A War of Words: Kazakhstan, Terrorists, and Protesters* [online]. Dostępne pod adresem: <https://thediplomat.com/2022/01/a-war-of-words-kazakhstan-terrorists-and-protesters/> [dostęp: 27.01.2022 r.].
- [16] Reeve, P., 2022. *Russian troops arrive in Kazakhstan, as dozens of protesters killed, thousands arrested* [online]. Dostępne pod adresem: <https://abcnews.go.com/International/russian-paratroopers-arrive-kazakhstan-end-protests/story?id=82108982> [dostęp: 29.01.2022 r.].
- [17] Rodionov, M., Trevelyan M., 2022. *Kazakh president seeks help from Russia-led security bloc* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/kazakh-president-seeks-help-russia-led-security-bloc-2022-01-05/> [dostęp: 27.01.2022 r.].
- [18] Strachota, K., 2022. *Eskalacja protestów w Kazachstanie* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-01-05/eskalacja-protestow-w-kazachstanie> [dostęp: 26.01.2022].
- [19] Szczęsny, W., 2022. *Agnieszka Legucka: Działania Rosji w Kazachstanie nie mają nic wspólnego z operacją pokojową* [online]. Dostępne pod adresem: <https://polskatimes.pl/>

- agnieszka-legucka-dzialania-rosji-w-kazachstanie-nie-maja-nic-wspolnego-z-operacja-pokojowa/ar/c1-15988833 [dostęp: 29.01.2022].
- [20] Tutak, G., 2018. *Rola i znaczenie Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym na obszarze Wspólnoty Niepodległych Państw*. Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Społeczne, nr 22 (3).
- [21] Walker, S., 2022. *Dozens of protesters and police dead amid Kazakhstan unrest* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/06/protesters-police-die-amid-kazakhstan-unrest> [dostęp: 27.01.2022].
- [22] Walker, S., 2022. *Kazakhstan protests: government resigns amid rare outbreak of unres* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/04/kazakhstan-president-declares-state-of-emergency-in-protest-hit-areas> [dostęp: 26.01.2022].
- [23] Wall, M., 2022. *Kazakhstan unrest not affecting Baikonur Cosmodrome spaceport, Russia says* [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.space.com/kazakhstan-unrest-baikonur-cosmodrome-roscosmos-> [dostęp: 29.01.2022].